Aurel Cosma jr.

MITOLOGIA ROMÂNĂ

Cosmogonia. Originea omenirii. Lumea spiritelor

COLECȚIA MYTHOS

Coperta de I. OPRIŞAN

Coperta I: *Crearea animalelor şi păsărilor*. Frescă din pronaosul mânăstirii Suceviţa. Apud Virgil Vătăşianu, *La peinture murale du Nord de la Moldavie*, Bucureşti, 1974. Să se observe că în locul lui Dumnezeu, pictorul anonim l-a reprezentat pe Iisus Hristos.

Coperta IV: *Adam şi Eva* (*Pomul raiului*), icoană pe sticlă (Nicula), sec. XVIII-XIX. Apud Cornel Irimia – Marcel Focşa, *Icoane pe sticlă*, Bucureşti, 1968.

Clapa I: *Adam arând*. Frescă de pe faţada de nord a mânăstirii Voroneţ. Apud Maria Musicescu – Sorin Ulea, *Voroneţ*, 1969.

Clapa IV: *Moartea omului drept*. Frescă de pe faţada apuseană a mânăstirii Voroneţ (Detaliu). Apud vol. *Le saint monastere de Voroneţ*, prezentări: maica Elena Simionovici şi Elvira Sorohan, traducere din română: Crina Ileana Coşoveanu, prezentare grafică: Doina Dumitrescu, 1998.

Editura VESTALA
ISBN 978-973-120-085-9

Aurel Cosma jr.

MITOLOGIA ROMÂNĂ

Cosmogonia. Originea omenirii. Lumea spiritelor

Ediţie îngrijită şi prefaţă de
I. OPRIŞAN

Editura VESTALA

Bucureşti – 2015

Descrierea CIP a Bibliotecii Naţionale a României
COSMA, AUREL
Mitologia română : cosmogonia, lumea spiritelor, originea omenirii / Aurel Cosma ; ed. îngrijită şi pref. de I. Oprişan. - Ed. a 2-a, rev. - Bucureşti : Vestala, 2015
Bibliogr.
ISBN 978-973-120-085-9

I. Oprişan, Ionel (ed. ; pref.)

398.22(498)

B-dul Tudor Vladimirescu, nr. 31, sector 5, Bucureşti, ROMÂNIA
fedprint
tipografie
Tel.: 411.00.55; 411.47.76 office@fedprint.ro

O mitologie română uitată

Aurel Cosma jr. nu este nici „printre primii" – după cum s-a spus – nici printre ultimii care au scris despre mitologia poporului român.

E singulară la el doar abordarea aparent accidentală – într-o activitate îndelungată literară şi nu numai – a acestui aspect al spiritualităţii naţionale.

Deşi, după cât rezultă din „Cuvântul înainte" la vol. *Mythologie Roumaine* (1942), el intenţiona să elaboreze şi un al doilea volum în care urma să dea o sinteză a „mitologiei cereşti": „Dans le second volume je donnerai une synthèse de la mythologie céleste, c'est à dire, de toutes les croyances relatives à la création du ciel et aux phenomènes atmosphériques, et je présenterai en même temps des principes d'astrologie populaire roumaine, comprenant surtout des légendes sur le soleil, la lune et les étoiles. Je chercherai à mettre en évidence les parties intéressantes et originales de la mythologie des astres, et celles des croyances sur le climat et le temps. Dans le cadre de cet examen des mythes concernant le ciel, je traiterai aussi des phénomènes atmosphériques, plus particulièrement du vent, des nuages, de la pluie, des éclairs, du tonnerre et de l'arc-en-ciel, exposant les diverses personnifications ou incarnations mythologiques conçues par le peuple roumain."

Practic, el îşi publică – nu ştim când a început cercetarea şi elaborarea – lucrarea în 1940 şi după aceea, doar o transpune în franceză *Mythologie Roumaine* (1942) şi o împarte (după apariţia textului integral în vol. *Studii de folklor românesc*, 1942) în trei

structuri posibile: *Cosmogonia poporului român* (1942), *Lumea spiritelor. Din credinţele poporului român* (1943) şi *Originea omenirii. Legende şi mituri* (1943).

Cu toate că cel de al doilea volum (dintre cele apărute) ar putea lăsa impresia de abordare mai largă a mitologiei, în realitate autorul se opreşte doar la momentul iniţial, cosmogonic, al creaţiei universului, la înfăptuirile primordiale ale divinităţii sau divinităţilor: Dumnezeu/Satana.

Poate că aceasta şi este trăsătura principală a lucrării lui Aurel Cosma, faptul că din întregul credinţelor mitologice înfăţişează – evident într-o perspectivă personală – doar creaţiile esenţiale de la începutul începuturilor.

Alegerea nu este întâmplătoare.

Deşi fiecare sferă a folclorului – şi la o adică aproape fiecare text popular – conţine într-un grad mai mare sau mai mic un ce special naţional, Cosmogonia, ca viziune de ansamblu asupra originii vieţii şi universului, concentrează maximum de trăsături particulare ale energiilor spirituale şi sufleteşti ale unui popor.

Or, Aurel Cosma jr. tocmai asta îşi propunea să releve prin incursiunile sale folclorice.

Elaborându-şi lucrarea într-o perioadă când toate forţele intelectuale ale ţării – L.Blaga, C.Brăiloiu, Oct. Buhociu, D.Caracostea, Petru Caraman, G.Călinescu, I.C.Chiţimia, Nichifor Crainic, Ov. Densusianu, I.Diaconu, N.Dunăre, Mircea Eliade, Artur Gorovei, D.Gusti, Traian Herseni, N.Iorga, Simion Mehedinţi, I.Muşlea, C.Noica, Tudor Pamfile, Ovidiu Papadima, Gh.Pavelescu, M.Sadoveanu, H.H.Stahl, Romulus Vulcănescu, etc.etc – încercau să pună în evidenţă, îndeosebi prin arhaitatea şi frumuseţea creaţiilor noastre populare, unicitatea fenomenului românesc, Aurel Cosma extrăgea din formele concrete de întrupare a cosmogoniei noastre nenumărate diferenţe specifice, atât faţă de *Biblie*, pe de o parte, cât şi de restul mitologiilor lumii, pe de altă parte.

Cauzele singularităţii mitologiei române între celelalte, le întrevedea autorul în vechimea ei multimilenară, venind de la daci şi de la autohtonii anteriori, protoistorici. „Datinile şi miturile româneşti, prin aspectul lor unitar – [în tot spaţiul naţional] – ne arată în mod evident că vechimea lor se confundă cu trecutul etnic, care se pierde în adâncimea existenţei noastre de două ori milenară şi în profunzimea unor tradiţii de peste patru mii de ani pe acest pământ al României de azi." „Mitologia română poartă pecetea creaţiei colective şi este rezultatul fuziunii formelor etnice cu cele transmise din perioade protoistorice." Sau: „Prima caracteristică a acestor legende este că ele formează produsul empiric al spiritului de observaţie atât de dezvoltat la ţăranul român. Toate se încadrează în legile naturii şi ţin cont de fenomenele atmosferice. Ele n-au fost făcute de un om priceput şi apoi difuzate, ca multe mituri din antichitate sau de la diferite popoare, ci au fost compuse pe nesimţite sau de la om la om, prin concursul colectiv al tuturora."

Pe lângă vechime, Aurel Cosma atribuia mitologiei noastre o origine autentic populară, născută dintr-un consens colectiv, net deosebită de mitologiile clasice şi de cele mai multe străine, „create de autori cunoscuţi ori anonimi", care „le-au răspândit apoi ca nişte produse de factură folclorică."

„Foarte rar – afirma el – întâlnim legende care să fie autentice manifestări ale comunităţii de gândire, de imaginaţie sau de judecată" ale popoarelor străine.

Chiar în cazul *Bibliei*, ale cărei învăţături ni le-am însuşit o dată cu creştinismul direct prin apostoli, el întrevedea „formule noi", cu „conţinut de religie creştină altoite pe vechea structură a credinţelor păgâne."

Spre a nu mai vorbi de „completarea golurilor imperceptibile şi inexplicabile" ale legendelor biblice de către poporul român, cu „fecunda sa imaginaţie", ori de câte ori „setea lui de a pătrunde

în misterul lucrurilor nu găsea suficientă lămurire"; completări sau dezvoltări care contrazic nu o dată textele *Scripturii*.

Semnificativă în acest sens i se părea tenta dualistă a mitologiei române – incompatibilă cu însăşi religia creştină, monoteistă, ce s-ar datora – după unele opinii – influenţelor iraniene ale mazdeismului, prin care principiul binelui (Dumnezeu) ar fi fost secondat în tot ce face de principiul răului (Satana). Ceea ce unul construia, celălalt vroia să năruie.

Însă, după ce autorul pare a împărtăşi într-o oarecare măsură, în primele două capitole, ideea înrâuririi viziunii mitologice a poporului român de către „mazdeismului iranian", el ţine să se detaşeze clar de folcloriştii anteriori, conchizând, la sfârşitul capitolului III: „Greşit se susţinea de unii cercetători folclorişti că ele [miturile româneşti] ar fi reminiscenţele produselor literaturii bogomilice, fiindcă originea lor este mult mai veche [«de două ori milenară» afirma în alt loc]. Confuzia provenea din faptul că unele popoare vecine aveau legende cu teme similare, iar bogomilismul nu făcea decât să le reînvioreze şi să le răspândească. Un examen aprofundat al evoluţiei mitologice ar putea aduce dovezi interesante şi originale despre valoarea etnică şi tradiţională a miturilor româneşti."

Însă cooperarea celor două principii e un ce de la sine înţeles, în logica gândirii fireşti de oriunde şi de oricând, căci binele nu poate exista nicăieri ca atare decât în antiteză cu răul, care, de asemenea, nu poate fi închipuit fără elementul de opoziţie.

Biblia însăşi conţine perechea opozitorie, dar, e drept, nu în scenariul creaţiei primordiale, în care Dumnezeu e singura autoritate care plănuieşte Universul şi componentele lui, constatând după fiecare etapă că „e bine."

Înclinăm să credem – dincolo de orice supoziţii anterioare – că „dualismul" a existat de la început în mitologia antecesorilor

noştri, fiind profund încetăţenită în perechea „fârtate/nefârtate", preluată de Blaga din creaţia populară.

Caracterul specific al mitologiei române nu numai că e punctat pe parcursul întregii lucrări, dar e insistent subliniat. Nu atât din dorinţa personală a autorului de a o individualiza cu orice preţ, ci ca urmare firească a înseşi substanţei legendelor mitologice analizate.

Faptul îi apărea lui Aurel Cosma jr. cu atât mai evident, cu cât el nu se limitase la parcurgerea imensei bibliografii pe care o indica, ci întreprinsese şi personal numeroase cercetări în diverse zone ale ţării, tocmai spre a se elucida asupra unor sensuri mai puţin relevate de culegerile anterioare.[1]

Din multele exemple ce ar putea fi invocate, amintim câteva de-a dreptul revelatorii, în măsură a individualiza net mitologia poporului român în comparaţie cu restul viziunilor mitologice ale celorlalte colectivităţi umane.

În primul rând, ţăranul nostru nu concepea crearea lumii din nimic, precum *Biblia*. Plutind pe apele oceanului primordial, Dumnezeu sau divinităţile mai vechi, din care se presupune – în unele zone ale ţării – că ar proveni (cea dintâi divinitate atotputernică fiind Sabaot) ar fi avut nevoie de o „sămânţă de pământ"; în care sens îl trimite pe Diavol, cu care ar fi colindat peste pustiul apelor – uneori acestea ar fi stat sub adâncurile nesfârşite – să aducă din afunduri, în numele său, o zare de lut.

Întrucât Potrivnicul nu ţine seama de condiţionarea impusă de Dumnezeu, pământul i se iroseşte printre degete şi nu rămâne decât la a treia încercare – când se hotărăşte să spună că nu în

1. „Après d'innombrables investigations et enquêtes folkloristiques effectuées, de nombreuses années d'affilée, dans diverses régions de la Roumanie – scria el în *Avant-propos-ul* la vol. *Mythologie Roumaine* (1942) – j'ai pu recueillir et sélectionner un riche matériel de croyances et de mythes populaires, dont j'ai tiré ensuite un série de formules et principes de mythologie Roumaine" (p.5). Ce păcat că materialul adunat nu a fost salvat nicăieri!

numele său îl aduce – o fărâmă, din care Dumnezeu făcu „o scoarţă de pământ suficientă ca să se poată odihni pe ea două fiinţe", un soi de insulă plată.

Acum intervine poate originalitatea cea mai profundă a mitologiei româneşti din toate izvodirile similare universale.

Dorind să-l răpună cu orice preţ pe Dumnezeu, spre a rămâne el singur stăpân pe pământ, Diavolul îl împinge pe Dumnezeu, spre a-l arunca în timpul somnului înspre răsărit. Dar pe măsură ce-l purta în acel sens, pământul se lăţea sub ei, pentru ca fapta Diavolului să nu se întâmple. Îl împinge apoi spre apus, spre miazănoapte şi miazăzi, însă pământul creşte, în forma unei imense cruci, de care Sarsailă se înspăimântă şi fuge.

Se va spune că e o influenţă creştină. Posibil. Dar crucea e unul dintre cele mai vechi simboluri ale lumii şi creştinismul însuşi a preluat-o spre a putea sugera prin ea dominarea întregului univers.

Originalitatea mitologiei noastre nu se rezumă însă numai la cele de mai sus.

Pământul plat nu poate încăpea peste apele oricât de mari ale oceanului primordial şi Dumnezeu nu are nici o soluţie, până când nu-l ispiteşte, prin intermediul albinei, pe arici, la sugestiile căruia ar fi înălţat munţii şi ar fi adâncit văile.

De asemenea, pentru a da drumul izvoarelor, el cere ajutorul păsărilor, binecuvântându-le pe cele care îl ajută şi pedepsind pe cele care refuză să-i sară în ajutor.

La acestea se adaugă pluralitatea cerurilor şi a pământurilor în suprapuneri succesive, ca în basme, de la înălţimile azurii ale împărăţiei dumnezeieşti – la întunecimile tărâmului diavolesc.

Singular e şi motivul Apei Sâmbetei, ce ar înconjura de trei ori marginile pământului, despărţind lumea aceasta de cealaltă, şi coborând până la iad, din care cauză ar fi continuu fierbinte şi ar clocoti, încălzită de focul iadului. În zadar curg toate râurile pământului, căci „nu reuşesc s-o tempereze". Către ea duc apele

curgătoare sufletele morţilor. „De aceea – conchidea autorul, invocând o credinţă bucovineană – şi astăzi se mai întâlnesc ţărani care, atunci când beau apă, îşi fac mai întâi cruce, apoi aruncă puţin din ea, ca să nu înghită eventual şi sufletele unor păcătoşi."

Nemaiîntâlnită altundeva ar fi şi „straja îngerească", de la furcile pământului – pe care s-ar susţine pământul – alcătuită, fie din şapte îngeri, fie din patru serafimi cu săbii de foc, pe care i-ar fi pus Dumnezeu pentru ca Diavolul şi acoliţii lui să nu-i înece pe oameni cu pământ cu tot. „Straja îngerilor – releva Aurel Cosma jr. – este o creaţie originală a imaginaţiei româneşti, căci o idee identică nu găsim în nici o mitologie străină sau antică – Şi alte popoare cunoşteau straja de la coloanele cereşti ori de la arborul cosmic, dar ea nu era îndeplinită de fiinţe divine ori de îngeri, ci de monştri sau mai cu seamă de un şarpe demonic, care ne reaminteşte gestul de pândire al şarpelui de la arborele din Paradis."

De fapt, straja celestă a înlocuit, în perioada creştinismului, fiinţele monstruoase păgâne din legendele mai vechi, care ar roade stâlpii de susţinere ai Terrei, respectiv pe scorpie, pe zgripţuroaică, pe Iuda, diavolul, sau pe cei patru peşti gigantici.

Interesante ni se par, de asemenea, consideraţiile autorului privitoare la însuşirile de fiinţă vie ale pământului, care şi-ar avea „viaţa sa proprie, ca orice altă fiinţă cu toate manifestările şi consecinţele unui astfel de existenţe animate".

Un cult al pământului există, cum bine releva Aurel Cosma, şi la alte multe popoare, „dar puţine sunt acelea [religiile şi mitologiile] care conţin elemente despre viaţa şi felul cum funcţionează [se manifestă] pământul. În acest domeniu, credinţele poporului român aduc contribuţii şi lămuriri originale."

E invocată, de pildă, „groaza" de care s-ar fi cutremurat „Pământul, auzind că are obligaţia de a hrăni toate vietăţile care trăiesc pe el", „iar pe faţa lui netedă se iviră erupţii şi

încreţiri de spaimă, în forma munţilor şi dealurilor". El refuză să-l hrănească mai cu seamă pe om, pentru că dacă i-ar da toate, fără să muncească, acesta nu se va mai îngriji de el.

Din exemplele citate şi din altele, autorul conchide că „poporul îi atribuie pământului însuşiri de viaţă şi simţiri. El trăieşte având inimă şi sânge... centrul său ar ţine loc de inimă, iar apele curgătoare ar fi ca un sânge dătător de viaţă, ce străbate trupul fiinţei sale.... Ca orice fiinţă ce munceşte, şi pământul are drept la odihnă. Ora lui de repaus este amiazul, când nimeni nu are voie să se atingă de el, să-l sape, să-l frământe sau să-i culeagă roadele."

În perspectiva acestei adoraţii nu-i permis să fie scuipat, să se dea cu piciorul în el, să fie înjurat sau să-l chinuie. De aceea olarul, care îl arde „îşi va primi pedeapsa la judecata din urmă", iar cel care îşi construieşte o casă, trebuie să-i închine jertfe, în alimente, animale vii şi chiar oameni.

Spre a nu mai înşira şi alte exemple despre originalitatea viziunii mitologice româneşti din multele evidenţiate de Aurel Cosma jr., ne oprim la sfârşitul lumii.

În genere se cunosc semnele prevestitoare, episoadele degradării morale a lumii către sfârşitul existenţei ei. E cunoscută întronarea stăpânirii demonice timp de 30 de ani, se ştie de bătălia finală, în care un împărat (în unele variante uriaşul împărat Constantin) biruie pe toţi ceilalţi împăraţi şi încearcă să creeze o nouă lume, după cum ne sunt familiare luptele sfinţilor cu Diavolul, care-i ucide, iar din sângele lor se aprinde şi arde pământul.

Mai puţin se ştie de readucerea pe lume a blajinilor, prin răsturnarea pământului cu susul în jos şi scoaterea lor din afunduri la suprafaţă şi mai ales de împăcarea dintre Dumnezeu şi Dracul şi retragerea lor pe Lună. „La terminarea tragediei mondiale – notează autorul, preluând informaţia după Tudor Pamfile, *Sfârşitul lumii* – Dumnezeu şi Diavolul îşi vor împărţi

între ei sufletele oamenilor, apoi se vor urca în Lună, pe care anume o creaseră după chipul şi asemănarea Pământului, ca să le servească drept loc de retragere în urma distrugerii complete a lumii."

Sinteza mitologică publicată de Aurel Cosma jr. inserează în paginile ei – o dată cu informaţiile extrase din tradiţii şi legende – şi multă poezie, care a şi fost percepută ca atare de unii poeţi, precum Lucian Blaga, de pildă. A se vedea motivul mitic al pământului, iniţial străveziu, prefăcut de Dumnezeu în negru „ca să acopere urmele primului omor". Sau al curcubeului ca semn divin, şi mai ales al izvodirii primului om, Adam, ca operă supremă de artă a Dumnezeirii: „Atunci se hotărî Dumnezeu să-l zidească pe om. Făcu scheletul de oase din piatră şi corpul din carne şi lut, apoi îi dădu suflet din duhul sfânt, iar gând şi minte din iuţeala sau isteţimea îngerilor. Ochii omului îi compuse din mare, auzul din vânt şi frumuseţile trupului din soare. În unele regiune se mai adaugă şi alte părţi constitutive ale fiinţei omeneşti, cum ar fi sângele făcut din rouă, suflarea din vânt, puterea din Sfânta Treime, iar cugetul din nouri unde sălăşluiesc îngerii. După alte oraţii de nuntă [menite a proslăvi prin om perfecţiunea divină] sângele l-a făcut din mare, ochii din soare, faţa din floare, sprâncenele din stele, iar duhul din măririle sale."

Mai interesante, însă, ni se par sugestiile pe care comentariile sau textele autorului ni le oferă spre a înţelege mai bine atât mitologia avută la îndemână, cât mai ales mitologia arhaică din care provine.

Unele deschideri au fost formulate chiar de autor. Deşi, în cadrul relatărilor despre izvodirea lui Adam de către Dumnezeu, Aurel Cosma jr. nu indică în nici un fel dimensiunile primului om, lăsând impresia – care rezultă şi din „iertăciunile" (oraţiile) de nuntă – că ar fi vorba de un stat de om normal, ulterior, în capitolul *Legende despre Adam*, el arată, pe baza textelor din

Tudor Pamfile, *Povestea lumii de demult*, că, de fapt, „moş Adam“ era un uriaş. „El era o fiinţă de statură gigantică, iar capul lui care rămase pe pământ după moartea sa, n-a ajuns să fie putrezit nici până la venirea lui Hristos, atât de mare şi de rezistent era.

Despre capul lui Adam poporul român cunoaşte numeroase legende. El avea proporţii aşa de colosale, încât împăratul Alexandru Macedon, când a dat peste el, în drumul cuceririlor sale, s-a înspăimântat şi a pus o mie de ostaşi ca să care la pietre pentru a-i acoperi craniul. Abia după trei zile de străduinţe şi de cărături de piatră au reuşit să-l acopere, ca să nu se îngrozească de mărimea lui oastea împăratului.“

Pe cale de consecinţă se poate deduce că şi Eva şi toţi copii lor erau uriaşi, că, în fond, uriaşii despre care se spune că ar fi populat cândva lumea erau descendenţi direcţi sau urmaşi ai primei familii.

Iar atunci când Dumnezeu a hotărât să distrugă lumea prin potop pentru că se supărase pe uriaşi – a se vedea uriaşul care îl înfruntă pe Dumnezeu ţinându-se de torţile cerului, urcat cu picioarele pe câte un vârf de munte –, pe uriaşi vroia să-i piardă.

Întrebarea este dacă Noe aparţinea tot lumii uriaşilor sau făcea parte din lumea nouă, care începuse să-i înlocuiască pe cei dintâi?

Lumea aceea a uriaşilor aduce, prin povestirile mitologice, aminte probabil de un strat protoistoric, care a fost preluat chiar de creştinism cu un nimb legendar.

Din timpuri încă şi mai vechi pare a veni credinţa că, în momentul săvârşirii păcatului – a mâncării din pomul oprit – „corpurile lor [ale lui Adam şi al Evei] devenîră goale, deoarece „coaja de solzi cu care erau acoperiţi de la facere, s-a desprins de pe ei şi a căzut, rămânând-le doar unghiile de la degete, salvate de Diavol.“

Nu ştim de unde a luat Aurel Cosma informaţia ca atare în formularea citată – în Tudor Pamfile e o expresie populară mai plastică: „Cum mâncă din pomul acela se dejghiocă unghia de pe ei şi rămase în peile goale“ – dar ea ne trimite clar la o lume reptilină, anterioară evului uman.

Către acea perioadă – dinozauriană – ne duc şi legendele bucovinene în virtutea cărora şarpele ar fi avut înainte de acest păcat „picioare şi aripi, zburând în jurul tronului dumnezeiesc alături de celelalte păsări preferate“.

Spre a nu mai vorbi de credinţa că şarpele ar reprezenta înţelepciunea ultimă, cea mai înaltă de pe pământ.

Desigur, nu se pot urma pas cu pas, într-o prezentare oricât de extinsă, toate sugestiile pe care lucrarea aşa de densă a lui Aurel Cosma jr. ni le oferă.

Ea trebuie citită şi judecată cu atenţie, întrucât pune în circulaţie, pe lângă interpretări ale autorului plauzibile – ca de pildă reconsiderarea vechilor manuscrise care n-ar fi izvoade ale legendelor existente în folclor, ci prime culegeri ale acestora – numeroase informaţii noi, culese direct de la transmiţătorii tradiţiilor străvechi.

În perspectiva interesului trezit de lucrarea rămasă de la Aurel Cosma, nu putem decât regreta, încă o dată, că autorul n-a mai completat-o cu vol. II şi mai ales că întreg materialul înregistrat în timpul anchetelor personale nu a mai ajuns până la noi.

I.OPRIŞAN

19,65

Spre deosebire de cercetătorii anteriori şi posteriori ai domeniului, Aurel Cosma jr. şi-a propus deliberat să înfăţişeze, în sinteza sa mitologică, materialul în perspectiva strictă a originalităţii sale faţă de tot restul fenomenelor universale similare.

Chiar dacă războiul l-a împiedicat să-şi definitiveze, cum ar fi dorit, opera, viziunea specifică asupra lumii şi vieţii a poporului român se conturează din ce ne-a lăsat suficient de atractivă şi pregnant individualizată.

Scoţând-o din uitarea Timpului, o repunem în circulaţie ca pe una dintre cele mai importante contribuţii la circumscrierea spiritualităţii naţionale lăsate de înaintaşi.

I. OPRIŞAN

VESTALA

Colecţia MYTHOS